

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1869

Vita Gloriosi Anastasii.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-67915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-67915)

A
earundem
destructio
fere integra
sæculo XVI
exerunt.

ejus timebatur, tumulus ejus muro est circumdatus, et infra ecclesiam redactus.

38 Num. 1 hujus Commentarii prævii jam secundum Mabillonium diximus, S. Anastasii corpus in pristina diœcesi Rivensi in ecclesia S. Martini Doydensis seu Devotensis servatum fuisse usque ad sæculum decimum sextum: quid deinceps ei acciderit, enarrat idem scriptor, prædicto scilicet sæculo a fuerentibus Calvinianis hæreticis dissipatum est, præter aliquot ejus particulas in scrinio argenteo inclusas, quæ a fidelibus eorum furori subductæ sunt et in loco tuto repositæ. Has ab aliquot annis inquit illustrissimus antistes Rivensis supra laudatus (Antonius-Franciscus Berterius qui ab anno 1662 ad annum 1705 episcopatum obtinuit), suæ auctoritate recognitas et approbatas fidelium venerationi exhiberi permisit. Haud procul ab eo vico visitur fons, Sancti Anastasii vulgo nuncupatus, quo sitim suam vir sanctus aliquando extinxisse memoratur. Frequentatur vero a vicinis populis, quod ejus aquæ haustu febrium ardores sedari dicantur, quod multorum experimento certum esse tradunt. Typis tradebantur hæc

B
a Benedictinis sodalibus ante annum 1701. At tentasse paulo certiori tempore sacri pignoris dissipationem assignare operæ pretium est. Imprimis certum est hoc hæreticorum facinus non ante annum 1560 obtigisse, quoniam hoc tantum anno, ut ex Historia Occitanæ (a) colligitur, inchoare hæretici has Galliæ partes turbare. At quod mihi, aliis instrumentis carenti, verisimillimum est, directæ fuerunt Sancti Anastasii Reliquiæ anno 1574; quod sequentia mihi probant: cum Barones scilicet Rivenses acriter a Catholicorum partibus starent, diu ab eorum dominio abstinuerunt Calviniani; quin etiam in relatione gubernatoris Narbonæ, jussu regis conscripta de gestis Virorum Ecclesiasticorum, Nobilium, etc., diœceson Narbonensis, Tolosanæ, Sam-Papulensis, Vaurensis, Montalbanensis, Rivensis et Convenensis, post enumerata loca cæterarum diœceson, quæ in ditione hæreticorum sunt, hæc subduntur (b): Rebelles nullo loco in diœcesibus Rivensi et Convenensi potiuntur; verumtamen Mansum Azillis et oppidum Carlam, quæ vicina sunt, occupant, et civitas Mazeria non longe quoque inde distat. Hæc gallice scribebantur Narbonæ die XXIII Januarii anni 1574. At hic annus non transit, quin Calvinianæ cohortes Rivensem diœcesim invasissent: quæ constant ex destructione Monasterii Salanquiarum, seu Abundantiæ-Dei, quod in diœcesi Rivensi, juxta ecclesiam S. Felicis de Salanchiis, cum splendore substitit ad annum usque 1574; quo a Calvinistis sus deque everso, moniales in urbem Montequivum se receperunt, donec sæculo sequenti sedem Tolosæ fixerunt (c). A veritate itaque non videtur absonum S. Anastasii corporis destructionem ad hunc annum revocare. Quid deinceps de reliquis sacri corporis particulis actum sit, enarrare mihi non licet, etiamnum responsum ad nostras litteras expectanti.

VITA S. ANASTASII

Auctore Galterio, ex editione Mabillonii.

PROLOGUS.

Cause scriptio-
nis,
a b

Galterius a Petro Devotensis b ecclesiæ subdiacono, et fratri ejus Bernardo, in omnibus

(a) Hist. du Languedoc, t. V. p. 188. — (b) Ibid., t. V. preuv. col. 227. — (c) Cfr. Gall. Christ., t. XIII, col. 142.

D
prosperitatem, et ad effectum perducere bonam devotionem. Cogitis me, dum impensius instantes rogatis, ut ad ædificationem posterorum tradam memoriæ calamo vitam Beati Anastasii confessoris. Et a me sine difficultate non video posse sufferri, nec meis viribus competit: ne vita sancti viri culpa ingenii scriptoris potius videatur atteri, quam in majus celebrari. Ne tamen vestræ petitioni videar contraire, cui, etsi parum idoneus, debeo in omnibus obtemperare, quod dissuadet aviditas * ingenii, aggrediar tutus præsidio vestræ jussionis; etenim si quid sum, si quid valeo, Domino imputare debeo. Præterea cum me profitear amicum vestrum, non decet ut omitam, si in aliquo vobis quovis modo obsequi possum; cum ut quidam sapiens ait: Amicitia tantum constet in petendi devotione, et in sedula obsequendi voluntate. Ad hoc accedit devotio pura, quæ cogere potest, etsi absint omnia supradicta, ut ad perficiendum quod petitis audacter insistam. Dum enim curam hanc mihi tanto opere indicitis, posteritatis ædificationi consultis; dum ad laudem et honorem Dei, vitam sancti confessoris ac gloriosissimi Anastasii vultis reserari, ut posteris sit ad exemplum, et ad sanctitatis ejusdem viri testimonium. Rogo ergo, et obnixè supplico, ut si quid incuria parum quaesiero, aut egestate mei ingenii prætermisero, aut rescissione dignum super addidero, ne pigeat lectorem addere quod perspexerit additione dignum, aut rescindere quod transversus calami nota judicaverit corrigendum. Denique excusare me poterit devotio petentium, quæ, ut sæpe jam dixi, compulsi audere quod ingenii diffidentia dissuaserat.

ANNOTATA.

a Quid de illo Galterio sentiendum sit, et de ejus opere, num. 2 et sequentibus Commentarii prævii explicatur.

b Vicus, qui Devotæ dicebatur ineunte sæculo XII, postea dictus est locus S. Martini de las Devotas, ut ex num. 37 Commentarii prævii colligere est. Gallice nunc dicitur Saint-Martin-Doydes, et fere septentrionem versus Appamiarum (Pamiers) jacet.

VITA GLORIOSI ANASTASII.

Sancti patria, monachus in Monte S. Michaelis, vita eremitica, secessus Cluniacum et in Hispaniam, reditus Cluniacum, repetita eremus, mors in pristina diœcesi Rivensi.

Gloriosissimus Anastasius Confessor Dei, Venetias oriundus, secundum dignitatem hujus mundi genere clarus enituit patre et matre non infimis ortus; qui ab ipsis cunabulis baptismatis unda regeneratus, a primævo studiis litteralibus a parentibus traditus est; in quibus ita curam adhibuit, ut tam græcis, quam latinis litteris omnibus ad unguem videretur imbutus. Fuit igitur clarus ingenio, doctus eloquio, ornatus moribus, amabilis omnibus, ut felices dicerentur, qui talem filium genuissent. Sed quia vir Dei sapientiam hujus mundi stultitiam apud Deum esse

S. Anastasius liber-
liter et pie
educatus,

in

A in divinis codicibus legerat, et ipsam veritatem in Euangelio dicentem audierat : Nisi quis renuntiaverit omnibus quae possidet, non potest meus esse discipulus ; coepit non sine gratia ad memoriam revocare, et idem apud se revolvere, quia grave damnum suscipere, se pro terrenis coelestia amitteret. Hæc diu revolvens, tandem secum deliberavit, quod, ut de commissis poenitentiam ageret, monastico habitu sese committeret. Sed quia, manu missa ad aratrum, turpe est retro respicere, et tortum et inutile sulcum facere, voluit sanctus vir Anastasius sese primum jejuniis, vigiliis et orationibus macerare ; ut sic probaret, si, suscepto monachorum habitu, in proposito gradu persistere posset, ne resiliret : subtraxit ergo sibi primum vinum, in quo est luxuria, quarta et sexta feria a coepit jejunare, sic tamen ut aliquoties carnibus vesceretur : orationi et vigiliis plerumque insistebat.

ad vitam
monasticam
separat,
eamque am-
plectitur in
Monte S.
Michaelis;

B 3 Cum vero hoc modo per aliquantulum tem-
poris carnem suam refrenasset, et jam quodam-
modo eam in via boni propositi teneret, abiecit
edulia carniū, et ita maxime vigiliis et oratio-
nibus coepit instare, ut a Dominica in Dominicam
jejunaret. Sed quum aliquamdiu iterum se sic
manciparet, sic confirmatus est, quod sibi visus
etiam est firmus, et suo proposito sufficiens. De-
crevit ergo satisfacere, et suum propositum per-
ficere. Derelictis ergo parentibus, domo et cog-
natis, quaerens locum idoneum, ubi monachorum
susceperet habitum, ad mare Britannicum perve-
nit, ad locum, qui Portus-Herculis b appellatur,
qui et alio nomine ad Montem Sancti Michaelis
in Periculo-Maris dicitur; ubi inventa magna
congregatione monachorum, in omnibus religio-
sorum, excepto quod abbas c per simoniam sub-
intraverat, habitum optatum suscepit. De abbatis
simonia vir Dei penitus ignorabat. Factum est
autem post revolutum annum, cum sederet cum
quodam fratre d, et post sermonem habitum de
confirmatione animæ, de vita sanctorum patrum,
ad invicem quæstio referretur, et inde diu et
multum dissererent, tandem sermo directus est
ad abbatem. Cognovit vir Dei Anastasius, quod
abbas erat simoniacus, et per pecuniam infinitam
quam dederat, in abbatiam subintraverat; unde
supra modum dolens, et affirmans se diabolica
fraude deceptum : quippe qui locum idoneum suo
proposito quaesierat, et in laqueum nefandi hostis
pene ceciderat, recessit inde, et quandam insu-
lam e ingressus in ipso introitu supradicti maris,
in basilica quadam Dei Genitricis Mariæ f, solus
manere coepit, jejuniis, vigiliis et orationibus
vacans.

unde paulo
post discedit.

g

* revisenda

4 Ubi cum aliquanto tempore g vita eximie
conversationis claruisset, et fama ejus longe late-
que diffunderetur, venerabilis abbas, Hugo no-
mine, qui Cluniacensi monasterio eodem tempore
præerat, ad revincenda * cenobia exhortatione
fratrum, qui per diversa loca et longe remota
Deo deservebant, cum multis fratribus exivit.
Unde factum est, ut ad mare Britannicum per-
veniret, ubi audita vita et conversatione viri Dei
Anastasii, misit duos de fratribus in insulam ad
prædictam basilicam, et mandavit viro Dei, ut ad
se gratia colloquendi exiret : de ejus enim bona
conversatione audierat, eum et videre desidera-
bat; qui, audito venerabilis viri abbatis adventu,
cum magno gaudio exivit; quem abbas honorifice
suscepit et de vita et conversatione ejus studiose
requisivit. A quo cum omnia audisset, et quo-
modo propter simoniam de loco in quo habitum
susceperat exivisset; votumque ejus intellexisset,

gavissus est valde super bona conversatione ejus,
et quibus modis potuit in Dei servitio eum con-
fortavit. Cumque per aliquot dies de vita et con-
versatione Cluniacensium fratrum abbas multum
referret, virum Dei monuit, et multum rogavit,
ut Cluniacum secum adiret, ubi et votum suum
complere posset, et exemplum bonæ conversa-
tionis ceteris fratribus dare. Cujus petitioni vir
Dei Anastasius acquiescens, cum eo iter arripuit.
Cumque Cluniacum veniret, magnam dilectionem
et humilitatis familiaritatem apud omnes fratres
habebat; omnes unanimiter diligebat, omnes
enim in Dei servitio vitæ suæ exemplo dirigebat.
Diu namque vitam mirabilem duxit, dum sese
dabat exemplar bonæ conversationis. Ceteris
enim fratribus signo dato ad refectorem eunti-
bus, vir Dei ad orationem remanebat, et nocte
quiescentibus cunctis surgebat, et genu flexo fere
tota nocte orabat, pane et aqua contentus vivebat,
et hoc etiam quasi in momento accipiebat. Semel
in anno in solitudines vel in prærupta loca ad
celebrandas quadragesimas exibat, et tunc ora-
tionibus, jejuniis, vigiliis, flexionibus sese supra
modum macerabat.

5 Per idem tempus præcepto sancti patris
nostri Papæ Gregorii septimi et trina persuasione
venerabilis viri abbatis sui Hugonis, Hispaniam
ad prædicandum Saracenis h ingressus est; ubi
ad probandam certitudinem fidei Christianorum,
et ad eradicandam crudelitatis duritiam Sarace-
norum, per rogum ardentem post celebrata Mis-
sarum i sollemnia transire voluit; sed Saraceni
conditioni ejus noluerunt acquiescere, videlicet si
hinc illæsus transiret, ad baptismi gratiam con-
fugerent. Sed cum a cæcitate et duritia cordis sui
ullo modo redire nollent, excusso pulvere pedum
illos in testimonium, ad monasterium suum re-
gressus est. Factum est autem post regressionem
ejus, revoluti septennii fere spatio, ut venerabi-
lis abbas ad exhortationem quorundam fratrum,
laicorum et nobilium k, in Aquitaniam vellet exi-
re, qui renunciantes mundo ad habitum mona-
chorum volebant venire. Unde factum est, ut vi-
rum Dei Anastasium secum duceret; erat enim
in omnibus divinis Scripturis peritus, et in exhor-
tatione et ædificatione fratrum validus. Cumque
partem magnam Aquitanie exhortando fratres
peragrassent, tandem in Tolosanum pagum per-
venerunt, ubi comitem Appamiæ oppidi l cum
uxore et filiis ad conversationem monastici ordi-
nis suscepturi erant. Jam interim quoque insta-
bat tempus, quo vir Dei Anastasius in solitudi-
nibus vel in præruptis locis quadragesimam cele-
brare consueverat : unde cum multum sollicitus
esset, et die ac nocte apud se tractaret, tandem
Pyrenæos montes in propinquis sitos ad hoc ele-
git idoneos, ubi et quadragesimas celebraret, et
vitæ eremiticæ ad tempus vacaret. Cujus preci-
bus abbas, quia baculus et quasi columna cetero-
rum fratrum erat, invitatus assensum præbuit. Sed
quia cognoscebat constantiam ejus in servitio
Dei, bonum votum nolebat morari. Coactus ergo
et tristis concessit quod petebat. Cum vero ad
invicem descenderent, venerabilis vir abbas flens
et cum lacrymis et singultibus in collum ejus
ruens, admonebat ut sui memor esset, pro se et
pro ceteris fratribus apud Deum interpellaret, et
ad ultimum valedicens, cum ceteris fratribus ad
monasterium regressus est.

6 Vir igitur Dei Anastasius, qui hoc solum
desiderabat, ut suo voto satisfacere posset, cum
magno gaudio ad montes iter arripuit : quibus
cum appropinquaret, et jam nullo obstaculo in-

D

E

Petit Clunia-
cum, unde
in Hispaniam mitti-
tur;

h

i

k

F

l

regressus
Cluniacum,
ad Pyrenæos
revertitur,

terveniente,

A
m

terveniente, singula loca notare posset, montem altissimum, qui Abriscola *m* dicebatur, ad habitandum elegit, quia in ea parte, qua situs erat, super alios montes eminebat. Derelicto ergo quodam fratre, quem secum habebat, ad radices montis in quadam ecclesia, solus montem ascendit, facto de frondibus satis angusto habitaculo et altari, ubi sacrificium offerret. Tunc inter nives assiduas et frigora Deo deservebat, jejuniis, vigiliis et orationibus multum insistebat; nihil autem ad victum nisi subcinericium panem et aquam requirebat, quæ tantum sub mensura a fratre, quem sub monte reliquerat, accipiebat. Cum autem in his demoraretur, et vita ejus circumquaque audiretur, cœperunt multi adire eum, et multi ad eum convenire, ut verbum vitæ ab eo audirent, et vitam ejus quam mirabiliter deducebat cognoscerent, eumque, a quo divino pabulo refocillabantur, temporalibus sustentarent. Sed vir Dei nihil prorsus ab eis ad usum corporis accipiebat: invitari enim a populo non quærebat, qui etiam de Euangelio vivere recusabat. Quidquid ergo offerebatur, per manus quorundam fratrum *n* erogabat pauperibus, quos bonæ vitæ cognoscebat, et ad hoc idoneos ducebat.

n
B

ubi vitam
eremiticam
ducit, et
vexatur a
dæmone.

7 Sed inter hæc cum soli Deo placere quæret, et ad hoc toto mentis ardore flagraret, antiquus ille hostis, artifex nocendi, adversarius humani generis, cœpit bonis ejus actibus invidere, et die ac nocte locum subintrandi ad nocendum quærere. Sed cum nihil omnino inveniret, quod in ejus actibus surripere posset, nullamque in eum potestatem haberet, machinabatur quomodo saltem de cella eum expelleret. Factum est ergo, cum quadam die post finitam orationem vir Dei Anastasius cellula exiret, et extra cum duobus fratribus, qui ad eum conveniant, sederet, hostis antiquus adfuit, et ignem in cellam ejus et in altare, quod ad sacrificium offerendum fecerat, posuit; sed vir Dei respiciens, cum ignem videret, insidias hostis nefandi agnovit: unde surgens et usque ad cellam tendens, hosti ut recederet præcepit, et signum crucis opposuit igni: ad cuius præceptum hostis recessit, et ad signum crucis extinctus est ignis. Quod cum auditum circumquaque referretur, tunc maxime cœperunt ad eum indigenæ fere omnes convenire, et orationi ejus se commendare; de commissis etiam ab eo quærere poenitentiam: fere enim per triennium quo mansit in eremo, tot ad eum concurrebant, quod plerumque omnes montes in circuitu cereis resplendere videbantur, qui ante cellam ejus a venientibus accendebantur. Sæpe etiam venientibus dixerat, se esse indignum ad quem venirent, se esse monachum a quo poenitentiam quærerent, et non habere se licentiam prædicandi, nec poenitentes suscipiendi: sed quid hoc proderat, cum tamen confestissime venirent, et lacrymis et precibus eum ad prædicandum excitarent?

C

Revocatur
Cluniacum,

8 Sed cum Deus laborem ejus vellet remunerare, et ab ergastulo carnis eum evocare; ut major esset corona, voluit temporalem vitam ejus finire in obedientia. Factum est ergo ut vir venerabilis, abbas supradictus Cluniacensis ecclesiæ, desiderio videndi fratrem flagraret, cum quantum præsentia ejus fratribus ceteris præstabat, quantumque vita ejus eos confirmabat, tantum ejusdem absentiam recognosceret; unde hujusmodi epistolam per manus quorundam fratrum ei direxit, quæ eum ad monasterium fratrum ceterorum revocavit. « Dilectissimo filio Anastasio frater Hugo, peccator, salutem, et in beatam resurrectionem gloriosam electorum so-

cietatem. Miror, carissime fili, quod jam diu de vobis nihil audivi, nullam de vestra vita cognitionem accepi: unde mando vestræ dilectioni, ut si bonum videtur vobis, descendatis ad visitandos fratres, ut, sicut dixi, desiderabilis præsentia vestra corroboret et exhortetur eos. Bene valete, et pro fratribus orate. » Vir autem Dei Anastasius accepta epistola beati patris sui abbatis, gavisus est valde; et Deo gratias referebat, quod eum dignaretur ad fratres suos revocare.

9 Egressus itaque eremo, pervenit usque ad locum, qui dicitur, ad Verum Corpus Beati Antonini o Martyris, qui alio nomine nuncupatur Fredelas, ubi cum rogaretur a populo, ut corpus Beati Martyris in locum novum reponeret, at ad petitionem eorum se præpararet, oblatum est ei infirmus, qui jam longo tempore vexabatur a febribus, ipse vero cum aqua benedicta quam sanctificaverat eum aspersisset, et signum crucis fronti ejus affixisset, ita sanus effectus est, ac si numquam infirmitatem sensisset. De eadem aqua benedicta quoscumque aspersit, a quacumque infirmitate detinebantur, sanitati restituit.

10 Cum igitur de egressione ejus fama audiretur, factus est undique concursus populi, qui dolebant et plangebant se relinquere a tanto patre, in tribulatione consolatore, in adversis protectore, eumque lacrymis et fletibus deprecabantur, ne eos dereliqueret, quos fovere consueverat, quos pabulo divini verbi refocillare non neglexerat. Sed vir Dei, cujus laboris merces jam instabat, ut per obedientiam, sicut supra diximus, ejus accresceret corona, revocanti se patri suo abbati obedire volebat: nec infirmitas febrium, qua graviter detinebatur, eum ab hoc revocare poterat. Post allocutionem ergo divinæ admonitionis et exhortationis recedens, pervenit usque ad locum, quem Devotas appellant, ubi, jam invalescente infirmitate febrium, cœpit graviter ægrotare, in tantum ut hoc morbo certus esset de corporis sui resolutione; unde cum ad mitigandum dolorem aliquantulum rogaretur quiescere, et ad refrigerandum se balneare, sibi abnegavit utrumque; subjungens etiam, quia ex quo conversionem monasticam noverat, nullo balneo usus erat, nec etiam ad lavandum pedes aut caput aquam dederat. Sui igitur stadii cursu consummato, percepturus justitiæ coronam in consortio Sanctorum monachus, eremita et Confessor xvi kalendas Novembris migravit ad Dominum. Sacrum vero corpus ejus honorifice in basilica Beati Martini ibidem est reconditum; ubi ad sanctitatis ejus testimonium, ad tumbam ejus, operante Deo, creberrime miracula multa fiunt. Sed ne videamur ingerere fastidium, si per singula discurremus, ex ordine, prætermisiss multis, pauca conemur explicare.

11 Virgo quædam a tribus dæmonibus possessa tenebatur, qui in tantum eam vexabant, quod etiam mutam reddiderant. Ducta est per multa Sanctorum loca, ut sanitatem recuperaret: et dæmonia tandem responsum dederunt, quod ab obsessio corpore non egrederentur, nisi ad corpus Beati Anastasii Confessoris supradicti deducerentur. Qui ergo eam ducebant, dixerunt intra se, ubi invenirent; et requisierunt locum, in quo Sancti corpus requiesceret; adhuc enim ignorabatur a pluribus, quod de mundo nuper migrasset. Cum ergo audissent, quod ad basilicam Beati Martini Devotis esset reconditum, ligatam cum funibus illuc deduxerunt; quibus ad locum appropinquantibus, dæmones vociferantes clamabant:

D

quædam hic
legi non po-
tuerit. Ma-
billonius.

moratur in
monasterio
S. Antonini;
o

E

moritur in
itinere.

F

Miracula
patrat post
mortem.

Cur

A Cur nos incendis, Anastasi? cessa cruciari* et
 * cruciare exhibimus; cessa flagellare et ab obsessio corpore
 recedemus. Per multa corpora Sanctorum ducti
 sumus, et a nullo sic flagellati recessimus; tu
 * crucias solus nos incendis, tu solus cruciaris*, tu solus
 noces nobis. Trahentes ergo eam cum manibus
 in ecclesiam impulerunt, et juxta tumbam Beati
 Confessoris extenderunt. Omnes autem, qui ad-
 erant, genu flexo cum lacrymis deprecabantur,
 ut Deus dignaretur ostendere adstantibus virtu-
 tem suae clementiae, et ad testimonium sanctitatis
 sui Confessoris dignaretur illum liberare. Vix
 orationem compleverant, et ecce daemones ab
 illa puella exierunt. Surgens vero recte loqueba-
 tur, et liberatam se, nihilque mali perpeti testa-
 batur. Mulier etiam quae septem annis in caecitate
 permanserat, cum illuc deduceretur, et post per-
 actas vigilias noctis staret ante tumbam Sancti
 Confessoris, cum in ipsa celebratione Euange-
 lium legeretur, visum recepit. Quidam vero cle-
 ricus, qui phrenesi laborabat, ad eundem locum
 deductus est, catenis adstrictus et funibus, ad re-
 cuperandam sanitatem. Hic quoties motio cerebri
 B sui accidebat, si quem arripere poterat dentibus
 et unguibus attriebat; qui cum tribus vigiliis
 ante tumbam Beati Confessoris degisset, sanita-
 tem recepit, et liber ab omni phrenesi recessit,
 nec postea aliquid pristinae infirmitatis sustinuit.

ANNOTATA.

a Hæ feræ passim observabantur in Gallia a re-
 ligiosisioribus monachis et eremitis; jejunium vero sab-
 bati, alibi commendatum, minime in usu erat (a).

b Hoc agnomen Montis Sancti Michaelis in Pe-
 riculo Maris apud alios scriptores non invenio. Bau-
 drand in suo *Lexico Geographico* latino tria alia
 recenset loca, quibus illud nomen est; at omittit
 Montem S. Michaelis inter hæc recensere. Multis
 de Monte S. Michaelis jam egit Mabillonius variis
 in locis suorum *Annalium*, et latius etiam de eo dic-
 tum est in *Opere nostro* ad diem xxix Septembris
 (b), cum ad hanc diem boni consultum esset de plu-
 ribus Sancti Michaelis apparitionibus simul scribere
 c; similiter a Valesio in *Notitia Galliarum*, ad
 vocem S. Michael in Monte varia ejus nomina præ-
 ter Portum-Herculis recensente, et in *Michaelis*
 Novei *Chronico* apparitionum S. Michaelis (c). Ut
 tamen iste Mons S. Michaelis ab aliis homonymis
 fere distinguatur, pauca addidisse juverit ex *Gallia*
 Christiana (d): In confinio Britonum ac Norman-
 norum, medio in mari, grandior instar tumuli
 assurgit mons ducentos altus cubitus, sex milli-
 bus ab æstu Oceani, inter ostia situs, ubi mari
 immergunt se flumina Segia (la Sée) et Senuna
 (Selune vel arde), totidem ab urbe Abrincaten-
 si. Ab antiquis ob formam Mons Tumba, quan-
 doque etiam ad duas Tumbas dictus legitur, quod
 alteri scopulo, minori quidem atque inde Tum-
 bella sive Tumbellana dicto, sit proximus. Deni-
 que in Periculo-Maris etiamnum nuncupatur,
 quia bis qualibet die tribus fere milliariis undi-
 que cingitur Oceano, statis vicibus intumescente,
 ita ut incauti et ignari æstus Oceani, si qui forte
 deprehensi fuerint, opprimantur. Abbatia, de qua

in Vita S. Anastasii sermo est, occupabatur ex-
 eunte sæculo superiori a monachis Benedictinis Con-
 gregationis S. Mauri; nunc vero carcer factus, per-
 multos continuo capit damnatos.

c In Commentario prævio num. 6 et sequentibus
 latissime disputatum est de hoc abbate.

d Videtur hic frater idem esse ac Robertus de
 Tumbalenia, ut num. 12 Commentarii prævii pro-
 babile facere conati sumus.

e Insula hæc Tumbalenia est; sæculo circiter post
 S. Anastasii abitum, prioratum seu eremitorium in
 ea instituit Bernardus, S. Michaelis abbas (e); tar-
 dius vero castrum illic ædificatum est, quod anno
 1667 præ metu hostium destructum fuit (f), Plura
 vide in *Gallia Christiana* (g), apud Beaunier (h),
 et Zeiller, qui imaginem ejus exhibet (i).

f In Commentario prævio num. 8 pauca jam mo-
 nuimus de hoc sacello: nonnulla alia hic apponenda
 videntur ex *scriptione* quadam Anonymi, sæculo x
 antiquioris, de apparitione S. Michaelis in Monte
 Tumba; auctor scilicet agens de priscis incolis Mon-
 tis Tumbæ, qui vicinus est Tumbalenia (k): Quia,
 inquit, secretiora cœli per contemplationem sub-
 limitatis rimari volentibus gratissima esse so-
 lent remotiora eremi loca, inibi olim inhabitasse
 comperimus monachos, ubi etiam usque nunc
 duæ exstant ecclesiae, priscorum manu constru-
 ctæ. Dubium non est, quin similis fuerit ea, quæ
 in Tumbalenia patronam habebat Deiparam, ut ex
 hoc S. Anastasii Vita loco manifestum est.

g Quamdiu illic solus manserit, et quando disces-
 serit, dictum fuit num. 17 et sequentibus *Commen-
 tarii prævii*.

h Quam parum verisimilis sit illa narratio in §
 ii Commentarii prævii late expensum fuit.

i Ex hoc loco et ex alio inferiori liquet S. Ana-
 stasium sacerdotem fuisse.

k En hujus rei causa: anno 1076, aut, ut Ma-
 billonius vult, anno 1077 (l), Simon comes Crespe-
 jensis, qui xxx Septembris in Sanctorum catalogis
 cum Beati nomine prodit, S. Alexium imitatus,
 sponsæ et sæculo renuntians, secessit in monasterium
 Jurense S. Eugendii. Quod virtutis exemplum tanto
 splendore claruit, ut, teste Simonis biographo (m),
 Flandriae, Normanniae, ceterisque Galliarum par-
 tibus usque ad fines Germaniae, tanti viri rumo-
 re suscepto, stupore repleti morarentur: quippe
 qui notus regionibus illis, dilectus Deo, et tam
 carus omnibus erat, quatenus Hugo Burgundiae
 dux, comesque Matisconensis et ejusdem ordinis
 quamplures, pietatis affectu et illius dulcedine
 inflammati, arma deponerent, sæculum relin-
 quentes.

l Hic locus intricatus est valde: constat quidem
 Rogerium II Fuzensem comitem (nam qui postea
 comites Appamienses interdum dicti sunt, sæculo xi
 exeunte, comites Fuzenses appellabantur) dedisse
 Hugoni Cluniacensi anno 1074 locum Garunnam
 dictum, ædificando monasterio aptum, ineunte anno
 sequenti castrum de Lordal aliaque, et anno 1076
 ecclesiam quamdam a se constructam (n); constat
 secundo monasteriorum advocatos, qui sæpe princi-
 pes erant, milites monachos (o) nonnumquam ap-
 pellatos fuisse; constat tertio fraternitatum usum
 Cluniaco (p) non exulasse, et viros qui harum fra-
 ternitatum fiebant participes, in fratres et mona-
 chos recipi aliquando dictos esse (q), atque hanc

(a) Cfr Binterim *Denkw. der katol. Kirche*, t. V, part. II,
 p. 130 et seq. — (b) *Act. SS.*, t. VIII Septemb., p. 74.
 — (c) P. 304 et seq. — (d) T. XI, col. 510. — (e) *Gall.*
Christ., t. XI, col. 518. — (f) *Ibid.*, col. 521. — (g) *Ibid.*,
 loc. cit. et col. 510. — (h) *Rec. des archevêchés*, etc., p.
 732. — (i) *Topographia Gall.*, part. viii, p. 21 et seq. —
 (k) *Act. SS.*, t. VIII Sept., p. 77. — (l) *Act. SS. Ord. S. Be-*

ned., sæc. vi, part. II, p. 371. — (m) *Ibid.*, p. 378. — (n)
 Cfr Mabillonius in *Annal.*, lib. LXIV, § LXVI et § CXV, t.
 V, p. 73 et 95 et D. Vaissette *Hist. du Languedoc*, t. II, p.
 233. — (o) Du Cange in *Glossar. v. Advocatus et Miles*. —
 (p) *Ibid.*, ad v. *Fraternitas* vide plura exempla et ordinem
 recipiendi. — (q) *Ibid.*, loc. cit.

gratiam

A gratiam in donatores et benefactores vulgo fuisse collatam : ex quibus si quis Galterii dicta explicare velit, ego quidem non obstabo. Certum saltem est Galterii verba non crude accipienda esse, quasi comes Fuzensis, seu Appamiarum, ejusque uxor, et liberi vitam monasticam amplexi forent. Etenim ille idem comes, qui ab anno 1073 usque ad annum 1121 Fuzensem terram obtinuit (a), nedum monachalem cucullum induerit, anno 1095 crucem assumpsit (b) et in Terram Sanctam profectus est. Præterea multum abest, ut semper monachis faverit; quinimmo excommunicatus fuit ab Urbano II et Paschali II, quod illorum terras occupaverat; et diu Sedi Apostolicæ rebellem se præstitit : ut habemus ex authenticis instrumentis, Gallix Christianæ (c) et Historiæ Occitanæ (d) insertis. Verum facile fieri posset, ut hic amanuensium error irrepserit : etenim nondum his temporibus comites Fuzenses Appamienses dicebantur; quod nomen ortum videtur a castro, quod Rogerius II, e bello sacro redux, juxta abbatiam S. Antonini condidisse perhibetur (e); atque adeo anno 1111 primum occurrit id castrum Appamiæ agnominatum (f) : alias atque etiam diu post Fredelaz, Fredeleiz, locus Sancti Antonini, etc., dicebatur. Deinde Galterius paulo infra eundem locum consueto nomine indicat, scribens num. 9: Egressus itaque de eremo pervenit usque ad locum, qui dicitur AD VERUM CORPUS BEATI ANTONINI MARTYRIS, qui alio nomine nuncupatur FREDELAS : en duplex nomen a Galterio relatum; qui fit ut hic loci omiserit Appamias, si superius comitem Appamiensem scripserit? Id itaque potius ad-

B

(a) Hist. du Languedoc, t. II, notes, p. 586. — (b) Ibid., p. 287 et 288. — (c) T. XIII, instrum. col. 88. — (d) T. II, instrum. col. 378 et seq. — (e) Gall. Christ., t. XIII, col. 150; et Hist. du Languedoc, t. II, p. 358. — (f) Ibid., locis

mittendum videtur, hic non agi de Fuzensi comite, licet nos lateat quem indicare voluerit Galterius.

m Quis ille mons sit, nulli me docent libri, neque chorographica tabulæ. Ut ex itinere S. Anastasii, Cluniacum paulo post redeuntis, patet, meridiem versus Appamiarum jacet.

n Testimonium est, servatum tum fuisse consilium, quo nemini soli concedenda suaderetur ab asceticis vita eremitica. Latius vide de hac re præcellentes Disquisitiones Monasticas Haesteni, Afflighemiensis præpositi (g).

o De S. Antonino Martyre ample disputavit Stiltingus in Opere nostro ad diem 11 Septembris (h). At nihil istic proferre ei licuit quod ad hanc Reliquiarum translationem, aut capsæ mutationem pertineret; neque nobis fuit datum quidpiam reperire, quod certo tempori hoc factum annectat. Sine temporis nota narrat Petrus de Marca, Benearnensis historicus, ex Fuzensibus scriptoribus, Reliquias S. Antonini Lezatium multa cum solemnitate translatas fuisse, Rogerio II eas sub pallio suo portante. Cum inde forte relatæ sunt, facta fuerunt quæ hic narrantur. Notandum insuper est, quod, cum hic locus detorqueri non posse videatur ut credamus id temporis caput solummodo S. Antonini illic servatum fuisse, non vero totum corpus, facile intelligitur quanti momenti hic Galterii textus sit adversus scriptores Historiæ Occitanæ, qui sensere (i) corpus S. Antonini Fredelas, seu Appamias delatum fuisse tempore sacrorum bellorum; quibus anno 1095 tantum initium datum fuit. Caterum aliis argumentis fuse jam refellit Stiltingus (k) hanc opinionem.

cit. — (g) P. 283 et seq. — (h) Act. SS., t. Sept., 340. — (i) Hist. du Languedoc, t. I, p. 623. — (k) Act. SS., t. VI Sept., p. 349 et seq.

DE S. BERTRANDO,

ARCHIDIACONO TOLOSANO, ET CONVENENSI EPISCOPO

IN GALLIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

§ I. S. Bertrandi festum die XVI Octobris proprie celebrandum; ejus biographiæ, earumque fontes; de initiis monasterii Scalæ-Dei.

GIRCA ANNUM
MCXXV.

S. Bertrandi, XVI
Octobris celebrandus in
Martyrologiis,

Silet hodierno die Martyrologium Romanum S. Bertrandi nomen; neque alio die silentium illud rumpit. Veruntamen per totam fere meridiem partem Gallix viget ejus cultus, atque adeo apud canonicos regulares unius alteriusve Congregationis olim invaluerat, et in ipsam Hispaniam et Germaniam jam pridem penetraverat. Ad finem hujus Commentarii, ubi de cultu agemus, has dioceses aliaque loca, quantum licuerit, conabimur recensere. Hic tantum notabimus, eum in quibusdam locis die XV, in aliis die XVII Octobris coli, plerumque ob alia concurrentia festa; unde explicandum est quapropter Saussayus, Martyrologium Parisiense et Ebroicense, non secus ac Bail-

letus ad diem XV Octobris de eo agant. Quod vero Ferrarius in suo Catalogo generali Sanctorum et Saussayus iterum de eo ad XIX Novembris sermonem habent, errorem esse inferius videbimus. (Vide ad finem hujus Commentarii.) Peyronnet, doctor sacræ theologiæ et parochus Tolosanus, in suo Sanctorum Catalogo, Castellanus in Martyrologio suo universali, et Carolus de Caylus in Martyrologio Autisiodorensi soli mihi inter martyrologos occurrunt, qui S. Bertrandi festum diei XVI annectunt; quod recte ab eis fieri indubium est, quandoquidem hac die S. Bertrandus mortuus est, et in oppido et ecclesia, sua olim episcopali sede, multo cum honore celebratur. Jam ad ejus biographos stylum transferimus.

2 Ut